

MOEFFIE

dit is een uitgave van:

STICHTING HET NATIONALE PARK
DE HOGE VELUWE

**Op pad met de Moeflon,
een lesbrief over
moeflons en
hun leefomgeving
op De Hoge Veluwe.**

Hallo jongens en meisjes,

Het kan zomaar gebeuren dat je bij een wandeling door de bossen van Het Nationale Park De Hoge Veluwe het geblaat van schapen hoort. Zoeken naar een herder heeft geen zin, die is er niet! Het zijn ook niet de heideschapen zoals jullie ze kennen uit de Nederlandse weide.

Je bent dicht in de buurt van een familie moeflons.

Moeflons komen oorspronkelijk niet uit Nederland maar van eilanden in de Middellandse Zee. Meneer Anton Kröller, de stichter van het Park, heeft in 1921 op De Hoge Veluwe 12 moeflons losgelaten. Deze familie is ondertussen flink gegroeid want nu zijn er ongeveer 200 op De Hoge Veluwe.

Opdracht 1

- **Bedenk**

De moeflon is dus eigenlijk een diersoort die oorspronkelijk niet in Nederland thuishoort. Dit wordt ook wel een uitheemse diersoort genoemd. Ken jij nog meer diersoorten die in ons land in het wild leven maar hier oorspronkelijk eigenlijk niet thuishoren? Denk bijvoorbeeld eens aan ontsnapte (huis)dieren. Schrijf ze op.

Verwilderd schaap uit de oudheid

Moeflons hebben een hele interessante geschiedenis. Ongeveer 8.000 jaar geleden zijn ze als vee samen met de mens van Azië naar Europa gekomen. Op de afgelegen eilanden Corsica, Sardinië en Cyprus zijn deze schapen weer verwilderd en is uit deze groepen geleidelijk een aparte soort ontstaan. Hoewel moeflons korte haren hebben in plaats van wol, is het zo goed als zeker dat ze de belangrijkste voorouders zijn van tamme schapen.

Opdracht 2

- **Doen**

Kijk eens in de atlas waar de werelddelen Azië en Europa liggen. Kun je ook de eilanden vinden waar de voorouders van de moeflons op De Hoge Veluwe vandaan komen? Ga het internet op en kijk eens of je de verschillen en overeenkomsten kunt vinden tussen moeflons en tamme schapen.

Een nieuw leefgebied

De voorouders van de moeflons op De Hoge Veluwe kwamen dus van eilanden in de Middellandse Zee. Daar leefden ze in bergachtige gebieden met ander voedsel en in een ander klimaat. Je begrijpt vast dat toen die moeflons op De Hoge Veluwe werden uitgezet, hun leefgebied natuurlijk heel erg veranderde. Aan het voedsel en het andere weer waren ze snel gewend, maar zonder de harde rotsachtige bodem sleten hun hoeven veel minder goed af. De zachte grond zorgde voor doorgegroeide hoeven. Daardoor begonnen deze moeflons nogal eens ongelukkig te lopen. Nu, bijna 90 jaar later, hebben de moeflons daar geen last meer van en zwerven ze in goede gezondheid over de vlakten van het Park.

Opdracht 3

- **Bedenk**

Kun jij situaties bedenken waarbij jij je hebt moeten aanpassen?

Ging dat eenvoudig?

Wat zijn belangrijke voorwaarden om je te kunnen aanpassen?

A large, empty rectangular box for writing answers.

Geen gewei maar hoorns op onze kop

Moeflons horen net als koeien en geiten tot de holhoornige dieren. Zij hebben hoorns in plaats van een gewei zoals bij herten. Deze hoorns groeien om een kern van bot en zijn gemaakt van een stof die keratine heet, een zelfde bouwsteen waaruit nagels, hoeven, snavels, veren en haar zijn opgebouwd. De volwassen mannetjes – ook wel rammen genoemd – hebben grote gedraaide hoorns. Sommige vrouwtjes – ook wel oeien genoemd – hebben hoorns maar die zijn stukken kleiner. De hoorns van de moeflons gaan al groeien als ze een paar maanden oud zijn. In acht jaar tijd is de moeflon volwassen en zijn de hoorns bijna op hun grootst. Daarna groeien ze nog steeds door maar niet meer zo hard.

Opdracht 4

- **Bedenk**

Waarom zou de hoorn niet altijd even snel groeien? Denk maar eens aan de winter of wanneer een dier ouder wordt. Hoe is dat met jullie haar en nagels, denk je? Moeflons zijn met acht jaar volwassen, maar hoe zit dat met jullie mensenkinderen en wanneer kun je zeggen dat een mens of dier echt volwassen is?

Rammen maar

Moeflons houden van gezelligheid en leven graag in grote groepen of kuddes bij elkaar.

Op De Hoge Veluwe kun je soms wel kuddes van 80 of meer mannetjes en vrouwtjes zien. Meestal gaat het er in zo'n groep vriendelijk aan toe, maar in oktober begint de paartijd en vechten de volwassen mannetjes om de vrouwtjes. Nu komen hun grote hoorns goed van pas want er wordt letterlijk stevig op los geramd.

De twee vechtersbazen nemen een aanloop en knallen dan met hun hoorns tegen elkaar. Dit gaat zo hard dat je het op grote afstand kunt horen.

Gelukkig is de bovenkant van de schedel extra sterk zodat er meestal geen ongelukken gebeuren.

Opdracht 5

- **Bedenk**

In de Middeleeuwen

hebben mensen de stootkracht van vechtende rammen afgekeken en een wapen gemaakt om bijvoorbeeld kasteeldeuren open te breken. Weet jij hoe dat wapen heet? Kunnen jullie nog meer voorwerpen bedenken waarbij de mensen het idee van de natuur hebben afgekeken?

Zwerfers over de vlakten

Moeflons zijn echte zwerfers en trekken graag rond door het Park. Zij leven het liefst op de open vlakten want daar voelen ze zich veilig en kunnen ze genoeg voedsel vinden. Wanneer de wind uit het oosten komt, trekken ze naar de oostelijke gebieden van het Park.

Opdracht 6

- **Bedenk**

Wanneer moeflons rondzwerven houden ze rekening met de wind en trekken altijd tegen de wind in. Weet jij waarom zij dat doen?

Veiligheid en voedsel zijn voor moeflons belangrijke zaken maar hoe zit dat in de mensenwereld? Kun je nog meer belangrijke en minder belangrijke zaken noemen? Praat eens met je klasgenoten over wanneer iets belangrijk is of juist niet.

A large, empty rectangular box with a light green background, intended for students to write their answers to the assignment questions.

Geboren in de sneeuw

Jonge moeflons worden al in maart geboren.

Het kan dus gebeuren dat het dan nog vriest en sneeuwt.

Je kunt je misschien wel voorstellen dat dit heel wat anders is dan ter wereld komen in een verwarmde kamer.

Opdracht 7

- **Doen**

Kijk eens op het internet of je kunt vinden wanneer de jonkies van de edelherten, wilde zwijnen, vossen, dassen, raven en hazen geboren worden.

A large, empty rectangular box with a light green background, intended for the student to write their findings.

- **Bedenk**

Waarom worden jonge dieren vooral in het voorjaar geboren?
Is dat bij mensen ook zo? Waarom niet of wel?

A large, empty rectangular box with a light green background, intended for the student to write their thoughts.

Nestvlieders of nestblijvers

Jonge moeflons zijn eigenlijk grotere bikkels dan mensenbaby's want als ze geboren zijn, kunnen ze na een paar uur al achter hun moeder aan lopen. Dat gaat in het begin nog wat wankelend, maar na een dag oefenen kunnen ze al bijna net zo hard lopen als hun moeder. Omdat moeflons hun moeder al zo snel kunnen volgen, noemen ze moeflons ook wel nestvlieders. De jonge dieren die vaak naakt en hulpbehoevend worden geboren, heten nestblijvers.

Opdracht 8

- **Doen**

Kijk eens op het internet en vertel of de jonkies van de edelherten, wilde zwijnen, vossen, dassen, raven en hazen nestvlieders of nestblijvers zijn.

A large empty rectangular box with a light green background, intended for writing the answer to the task.

- **Bedenk**

'Nestvlieder' en 'nestblijver' zijn woorden die je direct iets zeggen over het onderwerp. Kun je nog meer van dit soort woorden noemen?

A large empty rectangular box with a light green background, intended for writing the answer to the task.

Grazers

Moeflons zijn net als edelherten planteneters. Je zou dus kunnen denken dat zij in het zoeken naar voedsel elkaars concurrenten zijn. Toch is dat maar gedeeltelijk waar, omdat de planten die moeflons lekker vinden, soms niet door edelherten worden gegeten en andersom. Ook zijn edelherten groter dan moeflons waardoor zij bij voedsel kunnen komen dat voor moeflons onbereikbaar is. Samen met de edelherten zorgen moeflons ervoor dat de open vlakten op De Hoge Veluwe niet dichtgroeien met bomen en struiken.

Opdracht 9

- **Bedenk**

Door verschillend voedsel te eten kunnen moeflons en edelherten dus op een zelfde stuk grond leven zonder elkaar te beconcurreren en samenwerken om de vlakten open te houden. Hoe belangrijk is delen en samenwerken in onze samenleving en waarom? Kun je voorbeelden noemen waarin jij iets met anderen hebt gedeeld of ergens voor hebt samengewerkt?

Trots op de moeflon

Het is ondertussen 90 jaar geleden dat de eerste moeflons naar De Hoge Veluwe kwamen en als het aan de beheerders van het Park ligt, zal deze familie hier nogtot in lengte van jaren blijven rondlopen. Hoewel de moeflons niet tot de inheemse natuur van Nederland horen, hebben zij er hun plekje wel verdiend. Ieder jaar komen veel bezoekers naar het Park om te genieten van de mooie natuur en de dieren die er leven. Ze hopen natuurlijk ook oog in oog te komen met moeflons, de wilde schapen van De Hoge Veluwe. Kom jij ook?

Opdracht 10

- **Bedenk**

Wat vind je van de volgende stellingen?

- Moeflons zijn dieren die zich goed kunnen aanpassen.
- Dieren horen thuis in hun oorspronkelijke leefgebied, het uitzetten van moeflons door Anton Kröller was dan ook geen goed plan.
- Jongeren kunnen zich beter aanpassen aan een nieuwe omgeving dan ouderen.

Geef jouw eigen mening en voer een discussie met je klasgenoten waarom je het wel of niet eens bent met de stelling.